

مطالعه تطبیقی شرایط و موانع نکاح در حقوق ایران و فقه شافعی

تالیف،

دکتر حسین مریدی

مدرس دانشگاه، وکیل پایه یک دادگستری

سرشناسه	مریدی فر، حسین، ۱۳۶۴ -
عنوان قراردادی	ایران. قوانین و احکام / Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	مطالعه تطبیقی شرایط و موانع نکاح در حقوق ایران و فقه شافعی
مشخصات نشر	تألیف: حسین مریدی فر
مشخصات ظاهری	تهران: جاودانه، جنگل، ۱۳۹۶
شابک	۱۶۸ ص.
وضعیت فهرست نویسی	۹۷۸-۶۰۰-۱۵۸-۵۴۴-۹
یادداشت	فیپا
موضوع	چاپ قبلی: خرسندی، ۱۳۹۲
موضوع	زناشویی -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	Marriage Law - Iran
موضوع	زناشویی (فقه شافعی)
موضوع	Marriage (Islamic Law, Shafi'i)
موضوع	حقوق تطبیقی
موضوع	Comparative Law
رده بندی کنگره	KMH ۳۹۶: ۴۵/۲۲
رده بندی دیویی	۳۶/۵۵۰: ۱۶
شماره کتابشناسی ملی	۴۸۰۲۲۹۴

عنوان کتاب: مطالعه تطبیقی شرایط و موانع نکاح در حقوق ایران و فقه شافعی

تألیف: دکتر حسین مریدی فر

ناشر: انتشارات جاودانه، جنگل

ناظر فنی: امین لشکری

نوبت و سال چاپ: اول، ۱۳۹۶

قطع و تیراژ: وزیری، ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۱۰۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۵۸-۵۴۴-۹

سرآغاز

با آنکه گفتیم که در مهم و بنیادی بودن نکاح و اینکه بنیان و ستون‌های اصلی یک جامعه نکاح به صورت صحیح آن است؛ بحثی نیست. از قدیم الایام در بین تمامی فرق و گروه‌ها چه قبل از اسلام و چه بعد از اسلام به این مقوله اهمیت خاصی داده شده است.

موضوع کتاب ناظر است به حقوق ایران و فقه شافعی با توجه به منابع موجود به صورت تطبیقی؛ البته اشاراتی به دیگر فرق اسلامی نیز خواهیم داشت. در این بین به تحلیل داده‌های گردآوری شده نیز خواهیم پرداخت و موارد اختلاف و اشتراک را به صورتی دسته‌بندی شده و منظم بیان خواهیم کرد.

با توجه به اهمیت نکاح در دین مبین اسلام حقوقدانان و فقها بیشتر از هر موضوع دیگری به آن پرداخته‌اند مثلاً در حقوق ایران آقای دکتر کاتوزیان در دو جلد به مطالعه نکاح پرداخته‌اند که بیشتر حول حقوق ایران و فقه امامیه گاه‌ها منابع دیگر نیز مدنظر ایشان بوده است یا آقای دکتر یوسف قرضاوی نیز در دیدگاه‌های فقهی معاصر به این امر از دیدگاه فقه اهل سنت به مسئله پرداخته‌اند بدون آنکه تطبیقی را تألیف ایشان صورت گرفته باشد.

بدلیل اینکه عده‌ی کثیری از ایرانیان عزیز از مذهب امام شافعی «رض» پیروی می‌نمایند؛ این کتاب می‌تواند منبعی برای استفاده هر دو دسته قرار گیرد و به همین دلیل موضوع مذکور برای نگارش انتخاب شده است. لازم است که به قانون اجازه رعایت احوال شخصیه ایرانیان غیرشیعه در محاکم مصوب ۱۳۱۲/۴/۳۱ نیز اشاره‌ای داشته باشیم:

«ماده واحده- نسبت به احوال شخصیه و حقوق ارثیه و وصیت ایرانیان غیرشیعه که مذهب آنان به رسمیت شناخته شده، محاکم باید قواعد و عادات مسلمة متداوله در مذهب

آنان را، جز در مواردی که مقررات راجع به انتظامات عمومی باشد، به طریق ذیل رعایت نمایند:

۱. در مسائل مربوط به نکاح و طلاق، عادات و قواعد مسلمة متداوله در مذهبی که شوهر پیرو آن است.

۲. در مسائل مربوط به ارث و وصیت، عادات و قواعد مسلمة متداوله در مذهب متوفی.

۳. در مسائل مربوط به فرزند خواندگی، عادات و قواعد مسلمة متداوله در مذهبی که پدرخوانده یا مادرخوانده پیرو آنست.»

تقسیم بندی مطالب نیز بدین نحو خواهد بود. در بخش اول به شرایط و ارکان نکاح از دیدگاه حقوق ایران و فقه شافعیة با مطالعه تطبیقی می پردازیم که شامل مباحثی از قبیل صیغه، اختلاف جنسیت، نبود شاهد، ولی و در آخر اشاره ای هم به ثبت ازدواج خواهیم داشت. بخش دوم را موانع نکاح با مطالعه تطبیقی اختصاص خواهیم داد و به موانع موقت و ابدی و همچنین موانع مذکور در حقوق ایران مختصاً و فقه شافعیة مختصاً، خواهیم پرداخت.

هرچند مؤلف سعی خود را در به معراری مطالب دو گروه، نموده است ولی از عموم محققین و پژوهشگران خواهانیم که با بدن خود و نقد این تألیف حقیر را در تصحیح مطالب یاری رسانند.

حسین مریدی فر

زمستان ۱۳۹۰

پیشگفتار

موضوع احوال شخصیه اهل سنت، یکی از موضوعات مبتلابه جامعه امروزی تعداد کثیری از ایرانیان می باشد. در این کتاب سعی شده است تا یک فصل مقدماتی به کتاب افزوده شود و کلیات و تریخچه نکاح مورد بررسی قرار گیرد. از طرفی دو موضوع تحت عنوان طلاق به درخواست زوجه و خاستگاری و نامزدی با مطالعه تطبیقی در حقوق ایران و عراق و فقه اهل سنت مورد بررسی قرار داده شده و در قالب دو مقاله مستقل در آخر کتاب گنجانده شده است.

موضوع قانون احوال شخصیه ایرانیان غیر شیعه، در قانون جدید حمایت خانواده، در تبصره ماده ۴ بدین شرح آمده است: «تبصره - به دعای اشخاص موضوع اصول دوازدهم (۱۲) و سیزدهم (۱۳) قانون اساسی حسب مورد طبق قانون اجازه رعایت احوال شخصیه ایرانیان غیرشیعه در محاکم مصوب ۱۳۱۲/۴/۳۱ و قانون رسیدگی به دعوای طروحه راجع به احوال شخصیه و تعلیمات دینی ایرانیان زرتشتی، کلیمی و مسیحی مصوب ۱۳۷۲/۴/۳ مجمع تشخیص مصلحت نظام رسیدگی می شود.

تصمیمات مراجع عالی اقلیت های دینی مذکور در امور حسبی و احوال شخصیه آنان از جمله نکاح و طلاق، معتبر و توسط محاکم قضائی بدون رعایت تشریفات، تنفیذ و اجراء می گردد».

متأسفانه به رغم تلاش های بیشمار در جامعه و ترویج نکاح؛ جوانان از این سنت مبارک روی گردان شده و با تأسف، به دلیل توقعات بالای زوج های امروزی، بر طلاق افزوده شده است.

جا دارد مراتب تقدیر از استاد مصطفی ابراهیم زلمی استاد فقید دانشگاه بغداد، استاد سیدمحمدتقی علوی استاد دانشکده حقوق دانشگاه تبریز و جناب آقای دکتر اسعد انور عارف استادیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه اربیل را اعلام دارد. امید است این پژوهش مورد استفاده جامعه فقهی - حقوقی واقع شود.

حسین مریدی فر

پاییز ۱۳۹۶

Moridi1364@gmail.com

۰۹۱۴-۴۴۴۰۹۷۴

www.ketab.ir

فهرست مطالب

بخش مقدماتی: کلیات، نگاهی به ازدواج در سایر ادیان و اقسام آن

۳	فصل اول: نگاهی به نکاح در دیگر اقوام و مذاهب.....
۳	مبحث اول: ای انبیا.....
۳	مبحث دوم: یهودیان.....
۴	مبحث سوم: مسیحیان.....
۴	مبحث چهارم: اعراب.....
۵	فصل دوم: تعریف و هدف نکاح.....
۵	مبحث اول: تعریف نکاح.....
۶	گفتار اول: تعریف لغوی نکاح.....
۶	گفتار دوم: تعریف فقهی نکاح.....
۶	گفتار سوم: تعریف حقوقی نکاح.....
۷	گفتار چهارم: نکاح عقد رضایی است یا تشریفاتی؟.....
۷	مبحث دوم: هدف نکاح.....
۸	مبحث سوم: تعریف خانواده، انواع خانواده و اهمیت خانواده.....
۸	گفتار اول: تعریف خانواده.....
۸	گفتار دوم: انواع خانواده.....
۹	گفتار سوم: اهمیت خانواده.....
۱۰	فصل سوم: حکم ازدواج و انواع ازدواج.....
۱۱	مبحث اول: حکم ازدواج.....

گفتار اول: ازدواج واجب.....	۱۱
گفتار دوم: ازدواج مستحب.....	۱۱
گفتار سوم: ازدواج حرام.....	۱۱
گفتار چهارم: ازدواج مکروم.....	۱۱
گفتار پنجم: ازدواج مباح.....	۱۲
مبحث دوم: انواع ازدواج.....	۱۲
گفتار اول: عقد موقت (متعّه).....	۱۲
گفتار دوم: نکاح تحلیل.....	۱۲
گفتار سوم: نکاح شغار.....	۱۳
گفتار چهارم: نکاح خون «پنهانی».....	۱۳
گفتار پنجم: ازدواج منکر.....	۱۳
گفتار ششم: ازدواج عرفی.....	۱۴
گفتار هفتم: ازدواج مسرا.....	۱۴

بخش اول: ارکان و شرایط نکاح با مستمسک تطبیقی در حقوق ایران و فقه شافعی

ارکان و شرایط صحت نکاح با مطالعه تطبیقی در حقوق ایران و فقه شافعی.....	۱۹
فصل اول: صیغه.....	۱۹
مبحث اول: ایجاب و قبول.....	۲۰
مبحث دوم: صیغه عقد بغیر زبان عربی.....	۲۰
مبحث سوم: معاطاه.....	۲۲
مبحث چهارم: توالی بین ایجاب و قبول.....	۲۲
مبحث پنجم: عقد ازدواج با نوشتن.....	۲۳
مبحث ششم: ازدواج لال.....	۲۴
مبحث هفتم: نکاح معلق نباشد.....	۲۵
مبحث هشتم: وکالت در ازدواج.....	۲۶
مبحث نهم: نکاح فضولی.....	۲۹
مبحث دهم: نکاح اکراهی.....	۳۰

۳۱	فصل دوم: اختلاف در جنس
۳۱	مبحث اول: زوجه
۳۲	مبحث دوم: زوج
۳۲	مبحث سوم: خنثی
۳۳	فصل سوم: ولایت در ازدواج
۳۳	مبحث اول: تعریف ولایت
۳۳	گفتار اول: تعریف لغوی
۳۳	گفتار دوم: تعریف فقهی - حقوقی
۳۴	مبحث دوم: فلسفه ولایت
۳۴	مبحث سوم: مانع ولایت
۳۴	گفتار اول: ولایت جبار
۳۶	گفتار دوم: ولایت استیاری
۳۶	مبحث چهارم: وجود إذن ولی در عقد ازدواج لازم است یا خیر؟
۳۶	گفتار اول: سن بلوغ
۳۷	گفتار دوم: نکاح پیش از سن بلوغ
۳۸	گفتار سوم: نکاح دختر باکره‌ای که به سن بلوغ نرسیده است
۴۲	مبحث پنجم: شرایط ولی
۴۲	گفتار اول: مسلمان بودن
۴۳	گفتار دوم: بالغ بودن
۴۳	گفتار سوم: عاقل بودن
۴۳	گفتار چهارم: عادل بودن
۴۴	گفتار پنجم: نبودن در حال احرام
۴۴	گفتار ششم: رشد و عدم سفاهت
۴۴	گفتار هفتم: ذکور بودن
۴۴	مبحث ششم: عزل ولی
۴۵	مبحث هفتم: غیبت ولی
۴۶	مبحث هشتم: حکم ازدواج بدون إذن ولی

۵۰	مبحث نهم: ازدواج مجنون و سفیه
۵۰	گفتار اول: ازدواج مجنون
۵۱	گفتار دوم: ازدواج سفیه
۵۲	فصل چهارم: دو نفر گواه در عقد ازدواج
۵۲	مبحث اول: فلسفه این امر
۵۳	مبحث دوم: وجوب گواه در عقد ازدواج
۵۴	مبحث سوم: شرایط گواهان
۵۴	گفتار اول: مسلمان بودن گواهان
۵۴	گفتار دوم: کامل بودن گواهان «عقل و بلوغ»
۵۴	گفتار سوم: عدالت گواهان اگرچه ظاهری باشد
۵۴	گفتار چهارم: شناسایی و سنا بودن گواهان
۵۵	گفتار پنجم: مذکر یا مؤنث بودن گواهان
۵۵	فصل پنجم: ثبت ازدواج
۵۵	مبحث اول: اجباری نمودن ثبت ازدواج
۵۸	مبحث دوم: تشریفات ثبت نکاح
۵۸	گفتار اول: به همراه داشتن شناسنامه و کارت ملی
۵۸	گفتار دوم: گواهینامه سلامت
۵۹	گفتار سوم: واکسن کزاز
۵۹	گفتار چهارم: الزام به آزمایش تشخیص ناقلین تالاسمی

بخش دوم: موانع نکاح با مطالعه تطبیقی در حقوق ایران و فقه شافعی

۶۳	مفهوم‌شناسی مصطلحات
۶۳	فصل اول: موانع مؤبد
۶۴	مبحث اول: نسب
۶۶	مبحث دوم: مصاهره «سبب»
۶۷	مبحث سوم: رضاع
۷۰	مبحث چهارم: لعان

۷۲	مبحث پنجم: احرام
۷۲	فصل دوم: موانع موقت
۷۲	مبحث اول: تعدد زوجات «استیفاء عدد»
۷۳	گفتار اول: شروط چند همسری
۷۶	گفتار دوم: عدد چند همسری
۷۷	گفتار سوم: نکاح متعه
۸۱	مبحث دهم: ازدواج با زن مشرک
	مبحث سوم: جمع بین دو خواهر و جمع بین زوجه با دختر برادر و یا خواهر یا با عمه و خاله
۸۳	
۸۵	مبحث چهارم: زن شوهردار (ذات البعل)
۸۵	مبحث پنجم: نگه داشتن عدد
۸۶	مبحث ششم: زن سه الا
۸۷	فصل سوم: موارد مذکور در فقه شافعی و حقوق ایران
۸۷	مبحث اول: موارد مذکور در فقه شافعی
۸۷	گفتار اول: ازدواج با کنیز جاریه با وجه امکان و توانایی بر ازدواج با زن آزاده
۸۸	گفتار دوم: ازدواج با زن زناکار
۸۹	مبحث دوم: موارد مذکور در قانون مدنی ایران
۸۹	گفتار اول: زنی که نه بار طلاق داده شده است
۸۹	گفتار دوم: حرمت ناشی از عمل شنیع
۸۹	گفتار سوم: زنا با زن شوهردار یا در عده رجعه
۹۰	گفتار چهارم: خارجی بودن
۹۱	نتیجه گیری
۹۳	پیشنهادهات
۹۵	منابع
۱۰۱	مطالعه تطبیقی خواستگاری و نامزدی (حقوق ایران، عراق و فقه اهل سنت)
۱۲۱	مطالعه تطبیقی طلاق به درخواست زوجه (حقوق ایران، فقه شافعی و حقوق عراق)